गोतमो राहूगणः। मरुतः। गायत्री

मरुतो यस्य हि क्षये पाथा दिवो विमहसः। स सुगोपातमो जनः॥ १.०८६.०१

दिवः- द्युलोकस्य। चित्ताकाशस्य वा। विमहसः- विशिष्टतेजसः। मरुतः। यस्य। क्षये- सदने। पाथ- सोमं पिबथ रसमनुभवथ। सः। जनः। सुगोपातमः- सुष्ठु चिद्रश्मिपालकेषूत्तमो भवति॥१॥

यज्ञैर्वा यज्ञवाहसो विप्रस्य वा मतीनाम्। मरुतः शृणुता हवम्॥ १.०८६.०२

यज्ञवाहसः- पूजादानसङ्गतिकरणवाहकाः। मरुतः- प्राणविशेषाः। विप्रस्य- मेधाविनः। मतीनां वा- धीनां वा। यज्ञैर्वा- शोभनकर्मणां वा। हवम्- भवदाह्वानम्। शृणुत- भवन्तः शृण्वन्तु॥२॥

उत वा यस्य वाजिनोऽनु विप्रमतक्षत। स गन्ता गोमति व्रजे॥ १.०८६.०३

उत- अपि च। यस्य। वाजिनः- गतिमत्यो धियः। विप्रम्- मेधाविनं मरुद्गणम्। अनु अतक्षत- तनूकुर्वन्ति। तक्षू तनूकरणे। सः। गोमति- चिद्रश्मियुक्तायाम्। व्रजे- गतौ। व्रज गतौ। अर्चिरादिमार्गे। गन्ता- गमनशीलो भवति॥३॥

अस्य वीरस्य बर्हिषि सुतः सोमो दिविष्टिषु। उक्थं मदश्च शस्यते॥ १.०८६.०४

दिविष्टिषु- अर्चिरादिगतिषु। दिव्यैषणेषु। अस्य। वीरस्य- वीर्यसंपन्नस्योपासकस्य। बर्हिषि- दर्भासने। चित्ताकाशे वा। सोमः- रसः। सुतः- निष्पादितः। उक्थम्- मन्त्रः। मदश्च- आनन्दजनको मन्त्रार्थश्च। शस्यते- प्रोच्यते॥४॥

अस्य श्रोषन्त्वा भुवो विश्वा यश्चर्षणीरभि। सूरं चित्सस्रुषीरिषः॥ १.०८६.०५

Dr. Rangani

यः- यो यजमानः। विश्वा चर्षणीः- सर्वाणि दर्शनानि। अभि भुवः- अभितो भवति उपास्ते वा। अस्य- एतस्य यजमानस्य उपासकस्य वा। आ श्रोषन्तु- आह्वानं समन्तात् शृण्वन्तु। सूरम्- ज्योतिषां दर्शनानां जिज्ञासुं प्रति। चित्- एव। इषः- तस्य जिज्ञासा एव। सस्रुषीः- मन्त्रान् चिदाकाशस्थान् श्रावयन्तु ॥५॥

पूर्वीभिर्हि ददाशिम शरद्भिर्मरुतो वयम्। अवोभिश्चर्षणीनाम्॥ १.०८६.०६

मरुतः- हे प्राणविशेषाः। पूर्वीभिः- प्रभूतैः। शरद्भिः- संवत्सरैः। वयम्। चर्षणीनाम्- दर्शनानाम्। अवोभिः- रक्षाभिः। ददाशिम- भूतं हव्यं दत्तवन्तः ॥६॥

सुभगः स प्रयज्यवो मरुतो अस्तु मर्त्यः। यस्य प्रयांसि पर्षथ॥ १.०८६.०७

प्रयज्यवः- प्रकर्षेण उपास्याः। मरुतः- प्राणविशेषाः। यस्य- यस्मै। प्रयांसि- अन्नानि। पर्षथ- सिञ्चथ। पृषु सेचने। सः। मर्त्यः- मनुष्यः। सुभगः- सौभाग्यवान्। अस्तु- भवतु ॥७॥

शशमानस्य वा नरः स्वेदस्य सत्यशवसः। विदा कामस्य वेनतः॥ १.०८६.०८

नरः- नेतारः। सत्यशवसः- सत्यबला मरुतः। शशमानस्य- भजमानस्य। स्वेदस्य- लोकहिताय कर्माणि कुर्वतः श्रमेण स्विद्यमानगात्रस्य। वेनतः- भवतः कामयमानस्य। कामस्य- कामम्। विद- लभध्वम् ॥८॥

यूयं तत्सत्यशवस आविष्कर्त महित्वना। विध्यता विद्युता रक्षः॥ १.०८६.०९

सत्यशवसः- सत्यबलाः। महित्वना- माहात्म्येन। यूयम्। तत्- सूर्यज्योतिषमात्मज्योतिषं वा। आविष्कर्त- आविष्कुरुत। रक्षः- स्वार्थचित्तम्। यस्माद्वयं रक्षितव्याः तद्रक्ष इति यास्कः। विद्युता- आयुधेन वज्रेण। विध्यत- ताडयत ॥९॥

Dr. Ranganji

गूहता गुह्यं तमो वि यात विश्वमत्रिणम्। ज्योतिष्कर्ता यदुश्मसि॥ १.०८६.१०

गुह्यम्- अप्रज्ञास्थाने गूढाम्। तमः- अन्धकारात्मिकामविद्याम्। गूहत- संवृतां कुरुत। अभिभवतेति भावः। विश्वम्- सर्वम्। अत्रिणम्- अदनशीलं सुखादिदुःखनिधनं रक्षः। वि यात- अस्मत्तो निर्गमयत। यत्। ज्योतिः- आध्यात्मिकं सौरज्योतिः। उश्मसि- वयं कामयामहे। तत्। कर्त- कुरु ॥१० ॥

Dr. Ranganji